

Kézdi Gábor

1971–2021

Kézdi Gábor saját generációjának egyik legismertebb és legnagyobb hatású magyar empirikus közgazdásza volt. Befolyását nemcsak kiváló publikációi révén érte el, hanem tanítványain, kollégáin keresztül is. Bár viszonylag fiatalon távozott el közülünk, mégis a közgazdász és a tágabban vett társadalomtudós kutatók generációit oktatta, formálta gondolkodásukat. Az a szemléletmód, ahogyan ő tekintett a világra, ha nem is egyedülálló, de Magyarországon mindenképpen úttörő volt. Ahogy a KRTK róla elnevezett kutatószobájának bejáratánál is olvasható gondolatában áll:

„Nem azért csináljuk, hogy bebizonyítsuk, le tudunk vezetni valamit, amit más nem. Hanem azért, hogy ha valami igazán érdekel minket, akkor megtudhassunk valamit róla az adatok segítségével. De nagyon oda kell figyelni, nemcsak az ökonometriai elemzésre, hanem az adatok részleteire is.”

A hazai közgazdaságtan szinte minden nagyobb intézményében megfordult, többükben vezető, intézményformáló szerepet vállalt. Az MTA Közgazdaságtudományi Intézetében 1995-ben kezdte a pályáját mint asszisztens, és élete végéig valamilyen formában közel maradt hozzá. Innen ment ki a Michigani Egyetem közgazdaságtani doktori képzésére, és ide is tért vissza 2002-ben már PhD-vel rendelkező kutatóként. Ebben az évben kezdett el a mai Corvinus Egyetem elődjében teljes évfolyamok számára ökonometriát oktatni. Ez a kurzus azóta legendás lett: azokban az években az ökonometria volt az egyik legkedveltebb tárgy az egyetemen, ami – valljuk be – nem kis teljesítmény. A „közgázról” 2004-ben a CEU-ra ment. Eleinte mint adjunktus, majd mint docens, később mint professzor és tanszékvezető tanította a bevezető ökonometriát (*Econometrics and Data Analysis*) és a hatáselemzés kurzusát (*Program Impact Evaluation*). Mindkét tárgy klasszikusnak számított; mesterszakos és PhD-hallgatók tucatjai jelentkeztek rá minden évben, egészen 2017-ig. 2017-ben aztán Kézdi Gábor nemcsak egyetemet, de országot is váltott. Amerikai alma matere, a Michigani Egyetem immár mint szenior kutatót hívta magához, és élete végéig ott dolgozott az egyetem társadalomtudományi intézetének adatokkal foglalkozó központjában (*Institute for Social Research, Survey Research Center*). Az egyetemi

kurzusok mellett számos más intézményben is tanította módszertani tárgyait. Több éven keresztül adott elő a Rajk László Szakkollégiumban, ahol 2007-ben állandó tanárnak is választották, de tartott szemináriumot a Magyar Nemzeti Bank, a Gazdasági Versenyhivatal és a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség munkatársainak is. Kiváló módszertani kurzusai adják annak a *Data Analysis for Business, Economics, and Policy* tankönyvnek is az alapját, amelyet Békés Gáborral írt közösen, és amely nem sokkal a halála előtt jelent meg a Cambridge University Press gondozásában (*Békés–Kézdi* [2021]). Alapító elnökségi tagja és motorja volt a Magyar Közgazdaságtudományi Egyesületnek.

Tanítási és közösségi teljesítménye mellett Kézdi Gábor kutatási és publikációs teljesítménye is kiemelkedő és szerteágazó: ökonometriai módszertani, demográfiai, oktatás- és munkagazdasági, politikatudományi és egészséggazdasági témájú tanulmányai jelentek meg nemcsak a világ vezető akadémiai folyóirataiban és a legjobb hazai akadémiai folyóiratokban, de különös figyelmet fordított arra is, hogy eredményeit a közpolitikai döntéshozók is megismerhessék, így nagyszámú kutatási jelentés és összefoglaló is kötődik a nevéhez.

Módszertan

Nemzetközi publikációs pályáját keményvonalas ökonométerként kezdte. Első nemzetközi cikke – még michigani szerzőtársaival –, amelyet az *Economics Letters* folyóiratban közöltek, egy újfajta minimumtávolság-számítási módszert mutatott be (*Kézdi és szerzőtársai* [2002]). Ezt követte saját tanulmánya a robusztus standard hibák becsléséről a *Statisztikai Szemle* angol nyelvű különszámában (*Kézdi* [2004]). Ez az írás azóta nemcsak a *Statisztikai Szemle* egyik legtöbbet hivatkozott tanulmánya lett, de ezek között a hivatkozások között megtalálhatók Joshua Angrist és Esther Duflo Nobel-díjas és sok más vezető közgazdász hivatkozásai is. Ugyanabban az évben Kézdi Gábornak az amerikai kollégáival is megjelent a *Journal of Econometrics* folyóiratban egy cikke, amely azt vizsgálta, hogy hogyan függ össze az egyetemeken végzett hallgatók száma és az adott állam egyetemet végzett munkavállalóinak száma (*Bound és szerzőtársai* [2004]).

E különkiadásban *Naszódi Anna* Hogyan szálazzuk szét a megfigyelhető változások okait? című tanulmánya tiszteleg Gábor módszertani újításai előtt. Naszódi öt ország adatait felhasználva a homogén párok arányainak alakulását vizsgálja dekompozíciós eljárással. A tanulmány az egyes dekompozíciós eljárások előnyeit és hátrányait tárgyalja, és bemutatja, hogy az úgynevezett interakciós tagot is tartalmazó dekompozíciós eljárások pontosabb képet adnak az iskolai végzettség szerepéről.

Adatok

Kézdi Gábor a legmodernebb ökonometriai módszerekkel kapcsolatos kiemelkedő technikai tudása ellenére vallotta, hogy ezek az eszközök nem helyettesíthetik az adatokat. Ahhoz, hogy a világot jobban megismerjük, adatokra van szükségünk.

Ezért Kézdi Gábor elkötelezetten küzdött – a minél jobb és könnyebben elérhető adatállományok kialakítása mellett – az „adatinfrastruktúra” kiépítéséért. Kertesi Gáborral közösen vezette a Tárki Életpálya-felmérését, amely 2006 és 2012 között évente kérdezett le egy terjedelmes kérdőívet a 2006-ban 8. évfolyamos tanulók tízezer fős mintáján. Ez az egyéni longitudinális panel azóta is talán az egyetlen olyan magyar vizsgálat, amely egy nagyméretű mintán követi végig a tanulókat a magyar iskolarendszeren (*Hajdu és szerzőtársai* [2014]).

Kézdi Gábor volt a nemzetközi SHARE (*Survey of Health, Aging and Retirement in Europe*, <http://www.share-project.org>) vizsgálat magyar szakmai vezetője 2010 és 2017 között, amely vizsgálatban Magyarország – köszönhetően az ő erőfeszítéseinek is – azóta is részt vesz. Magyar csoportvezetőként vett részt az Európai Központi Bank bérváltozásokat mérő lekérdezésében (*Wage Development Network Survey*), és például ő vezette az Országos Oktatási Integrációs Hálózat (OOIH) hatásvizsgálatához elengedhetetlen, több tucat részt vevő és nem részt vevő iskolára kiterjedő adatfelvételt is. Miután 2017-ben elhagyta az országot, csatlakozott a *Health and Retirement Study* vezető csapatához. Ő lett a felmérés közgazdászokat tömörítő részlegének vezetője, amelynek az volt a feladata, hogy a több mint harmincéves felmérést modernizálja.

E különszámban két kutatás is kapcsolódik ehhez a szemlélethez. *Hajdu Tamás* és *Kertesi Gábor* befejezték Kézdi Gáborral elkezdett tanulmányukat. Az *Idő és pénz a gyermeknevelésben Magyarországon, 1993–2010* című tanulmányukban a KSH időmérleg-felméréseinek és háztartási költségvetési adatfelvételeinek segítségével vizsgálják azt, hogy mennyiben függ egy átlagos gyermekre fordított pénz és idő a családi háttértől. A tanulmány betekintést nyújt a kora gyermekkori különbségekbe, illetve időbeli alakulásukba a rendszerváltástól napjainkig. Jelentős eltéréseket tár fel a gyermekekre fordított időbeli és pénzbeli kiadások a szülők iskolai végzettsége szerint, és azt is kimutatja, hogy ezek a különbségek növekedtek a rendszerváltást követően.

Hermann Zoltán és *Horváth Hedvig* a Tanári eredményesség és tanár–diák összehasonítás az általános iskolákban című tanulmányukban egy új adatgyűjtésnek köszönhetően Magyarországon először kötötték össze a nyolcadikos diákok kompetenciaeredményeit a matematika- és magyartanáraikkal. Az új adatokkal megbecsülték, hogy mi egy magyar- vagy matematikatanár hozzáadott értéke a diákok kompetenciaeredményeihez. Itt közölt tanulmányukban bemutatják, hogy a különböző társadalmi helyzetű tanulók mekkora eséllyel férnek hozzá jó tanárokhoz. Különös módon az iskolák között nincs kapcsolat a diákok társadalmi helyzete és az őket tanító pedagógusok eredményessége között, iskolán belül azonban az átlagosan kedvezőbb családi háttérű osztályt jobb tanár tanítja matematikából.

Romák

Kézdi Gábert a társadalom, azon belül is az egyenlőtlenségek, a szegénység érdekelte inkább. Ahogy interjújában fogalmazott:

„[Engem az érdekel,] hogy lehet az, hogy egy ember szegény életet él, egy másik ember pedig gazdag életet él?”¹

Már a nemzetközi karrier kezdete előtt is több olyan kutatásban vett részt, amely a magyar cigányság helyzetét vizsgálta. 1998-ban jelent meg Kertesi Gáborral közös – hiánypótló – könyvük a magyarországi cigány népeességről (*Kertesi–Kézdi* [1998]). Ez idő tájt más kiadványokban is publikált a cigánysággal kapcsolatos írásokat (*Kézdi* [1999], *Kertesi–Kézdi* [1996], [1999]). A cigányság és általában véve a kisebbségek, a hátrányos helyzetű csoportok helyzete Kézdi Gábort mindig is foglalkoztatta. Amellett, hogy nagyon fontosnak tartotta a helyzetük pontos, adatalapú feltárását, közgazdászként folyamatosan azon gondolkozott, milyen intézmények, milyen közpolitika által is befolyásolható csatornák azok, amelyek elősegíthetnék a felzárkózásukat. 2005-ben jelent meg a *Közgazdasági Szemlében* az egyik – Kertesi Gáborral közös – talán legnagyobb hatású, kétrészes cikke az általános iskolai szegregációról (*Kertesi–Kézdi* [2005a], [2005b]). Ez a tanulmány igen meggyőzően azt mutatta be, hogy miként erősítheti fel az iskolarendszer a szegregáció mechanizmusai révén a társadalmi egyenlőtlenségeket. A cikk rávilágított arra, hogy a szabad iskolaválasztás – különösen a kistelepülések között – hogyan erősíti fel az iskolák között már meglévő különbségeket, és ez hogyan járul hozzá a társadalmi csoportok közötti különbségek növekedéséhez. Nehezen összegyűjtött adatokkal azt is kimutatta, hogy az iskolarendszer különböző jellemzőinek köszönhetően milyen drasztikus mértékben nőtt a szegregáció a rendszerváltás után. Ezt a tanulmányt több másik, hasonló gondolatrendszerű, de már a szerzőpáros erőfeszítéseinek köszönhetően jobb adatokkal alátámasztott tanulmány követte (*Kertesi–Kézdi* [2009], [2010], [2013]). Eredményeiket nemzetközi tanulmányokban is dokumentálták. A legnevesebb ezek közül talán az *American Economic Review*-nak a *Papers and Proceedings* különszámában megjelent, a romák és nem romák közötti tesztponszám-különbségeket vizsgáló tanulmány volt (*Kertesi–Kézdi* [2011a]). A szerzők Magyarországon – és a régióban – elsőként mutatták meg, hogy a romák és nem romák között az iskolai tesztponszámokban megjelenő óriási különbségek visszavezethetők a már születéskor meglévő egészségügyi különbségekre, a családi háttérre, a nevelési különbségekre és az iskolai minőségben mért különbségekre. Vagyis az, hogy a különböző származású diákok eltérően teljesítenek az iskolákban, szinte teljes mértékben kiegyenlíthető lenne hosszú távú közpolitikai programokkal, amennyiben ezek a legfontosabb egészségügyi és oktatási csatornákat céloznák. Ezeket az eredményeiket a szerzők már frissebb adatokon más populációra vonatkoztatva egy későbbi tanulmányukban is megerősítették (*Kertesi–Kézdi* [2016]).

A most megjelent írások között *Szabó-Morvai Ágnes* és *Kiss Hubert János* Különböznek-e a roma és nem roma diákok nem kognitív képességeikben? című tanulmányukban kiegészítik *Kertesi–Kézdi* [2011a] eredményeit a roma és nem roma diákok érzelmi stabilitáshoz köthető, nem kognitív képességeikben való különbségek vizsgálatával.

¹ Az idézet Kézdi Gábornak a „Nem a pék...” blogban 2012-ben megjelent interjújából származik (https://eltecon.blog.hu/2012/04/20/tul_sok_mindennel_foglalkozom_interju_kezdi_gaborral).

Hasonló módszertant alkalmazva – és a többek között Kézdi Gábor által vezetett Életpálya-felmérés segítségével – megmutatják, hogy a nem kognitív képességekben jóval kisebb a roma és nem roma diákok lemaradása, ami javarészt az otthoni és az iskolai környezettel kapcsolatos különbségekre vezethető vissza.

Kézdi Gábornak úttörő kutatásai voltak a romák és nem romák közötti foglalkoztatási különbségek mélyebb megértésében is. *Kertesi–Kézdi* [2011b] regressziós elemzés segítségével bemutatja, hogy a kezdeti foglalkoztatási esélyek származás szerinti – akár 40 százalékpontos – különbségeinek felét az oktatási és a regionális eltérések adják, míg a bérekben jelentkező nyers, közel 30 százalékos különbségek több mint kétharmadát magyarázzák az oktatási és a regionális eltérések. A szerzőpáros további, romák és nem romák közötti különbségekkel kapcsolatos vizsgálatai már ezen csatornák hatását járták alaposabban körül. Hajdu Tamással és Kertesi Gáborral közösen vizsgálta Kézdi Gábor a romák és nem romák közötti barátságok hatását (*Hajdu és szerzőtársai* [2019a], [2021]), a születéskori különbségeket (*Hajdu és szerzőtársai* [2019b]) és általában – nem csak a származás szerinti különbségekre – a családi környezet hatását az iskola elvégzésének valószínűségére (*Hajdu és szerzőtársai* [2019c]).

Ebben a különszámban *Kertesi Gábor, Köllő János, Károlyi Róbert és Szabó Lajos Tamás* a *Hogyan lesz az etnikai előítéletből foglalkoztatási diszkrimináció?* című írásukban a romák és nem romák közötti foglalkoztatási szakadék és a helyi munkaerőpiac szerkezete közötti kapcsolatot vizsgálják. Bemutatják, hogy azokon a munkaerőpiacokon, ahol magasabb a kisvállalatok aránya, és a helyi népesség etnikai előítéletei erősebbek, a romák foglalkoztatottsági lemaradása is nagyobb. Mindezt azzal magyarázzák, hogy a kisvállalatok esetén a diszkrimináció nehezebben ellenőrizhető és számonkérhető. A becült hatás leginkább a férfiak esetében figyelhető meg, akik gyakrabban dolgoznak olyan munkakörökben, amelyekben a diszkrimináció szerepe közvetlenül hathat a termelékenységre (például csapatmunkát vagy a fogyasztókkal való közvetlen kapcsolatot igénylő munkakörök).

Várákosok

A romák és nem romák közötti különbségek és az oktatás-gazdaságtan területe mellett Kézdi Gábor egész pályafutása során intenzíven publikált a várákosok témakörében is. Az érdekelte, hogy miként befolyásolja az egyének döntését az, hogy mit is várnak a jövőben. Saját bevallása szerint ezek a tanulmányok is valójában a társadalmi egyenlőtlenségekről szólnak. Például az, hogy kinek milyen pénzügyi várákosai vannak, jelentősen befolyásolhatja, hogy mibe fektet be.

„[H]a veszünk két ugyanolyan embert, két ugyanolyan családot, és az egyik így csinálja a pénzügyeit, a másik meg úgy csinálja, akkor az elképesztő vagyoni és fogyasztási különbségekhez vezethet hosszú távon. [...] Ez egyenlőtlenségi kérdés” – válaszolta a vele készült interjúban.²

² „Nem a pék...” blog (uo.)

Egyik ilyen tanulmányában michigani szerzőtársával, Robert J. Willisszel az emberek várakozásaiban meglévő különbségeket keresik. Felépítettek egy modellt, amely azt mutatta be, hogy miért és milyen mértékben különböznek az egyes emberek a pénzügyi piacról alkotott várakozásaikban (*Kézdi-Willis* [2011]). Mivel az emberek várakozásai nagyban függenek múltbeli tapasztalataiktól, a várakozásoktól pedig nagyban függhetnek a jövőbeli döntéseik, így annak bemutatása, hogy a várakozások mennyire fontosak, egyáltalán nem triviális. Hogyan szárazzuk szét a várakozások közvetítő szerepét a múlt és a jövő között? Kézdi Gábor és szerzőtársai (későbbi tanulmányaikban is) azzal érveltek, hogy „[A]kár meg is kérdezhethetnénk őket...”³ erről. Azaz javasolták, hogy a várakozásokat az emberek egyéni, szubjektív válaszaival kelljen mérni. Mivel így oksági hatásokról nagyon nehéz beszélni, ezért „rendes” ökonométerekként exogén sokkokhoz fordultak. A 2008-as amerikai gazdasági válság éppen ilyen volt – ha feltesszük, hogy a válság független volt a várakozásoktól (amit próbálnak is megindokolni a tanulmányban), akkor ennek pénzügyi várakozásokra gyakorolt hatásából oksági következtetéseket lehet levonni. Kézdi Gábor és kollégái úgy találták, hogy a pénzpiaci összeomlás egyrészt növelte a várakozásokban megfigyelhető szórását, másrészt ennek a szórásnak a növekedése nagyobb volt azon csoportok – például részvényesek, illetve a jobb kognitív képességűek – körében, amelyek esetében a válság előtti szórás a várakozásokban kisebb volt (*Hudomiet és szerzőtársai* [2011]).⁴ A kognitív képességek és a várakozások alakulását amerikai adatokon egy későbbi, Robert J. Willisszel közös tanulmány is vizsgálta. Ebben a longitudinális adatokat használó vizsgálatban a szerzők rámutattak, hogy az öregedéstől független szignifikáns hatása is van a kognitív képességek csökkenésének a várakozásokra. A rosszabb kognitív képességek kevésbé optimista várakozásokhoz vezetnek, de a várakozások szórását (a bizonytalanságot) nem növelik (*Kézdi-Willis* [2014]).

Ehhez a kutatási irányhoz kapcsolódik *Bíró Anikó és Branyiczki Réka* Várakozások és viselkedések a koronavírus-járvány idején című tanulmánya, amely a pozitív várakozások és a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos elővigyázatos viselkedés közötti összefüggést írja le. A tanulmány egy telefonos – SHARE-adatfelvételhez kapcsolódó – adatgyűjtésre támaszkodik. Mint említettük, Kézdi Gábornak elengedhetetlen érdemei vannak abban, hogy Magyarország is részt vehet ebben a felmérésben. Bíró Anikó és Branyiczki Réka tanulmánya megmutatja, hogy akiknek optimisták a várakozásaik, azok nagyobb eséllyel tesznek óvintézkedéseket a járvány ellen, és így pozitív gondolatok megfogalmazásával jelentősen lehet növelni a járvánnyal kapcsolatos szabályok betartását.

Hatáselemzés

Az egyes társadalmi csoportok helyzetének pontos leírása mellett Kézdi Gábor mindig fontosnak tartotta a hatáselemzést. Amellett, hogy hatáselemzés-kurzusuk volt az egyik legnépszerűbb tantárgy a CEU közgazdász diákjai között, más

³ Ez volt Kézdi Gábor plenáris előadásának a címe a Magyar Közgazdaságtudományi Egyesület 2020. december 21-én tartott konferenciáján (<https://www.youtube.com/watch?v=Pn614E8oKkY>).

⁴ Ezeket a tanulmányokat annak az amerikai *Health and Retirement Study*nak az adataiból írták, amelynek 2017-től a munkatársa is lett.

módokon is igyekezett a hatáselemzés fontosságát bemutatni a fiatal kutatóknak és a közpolitikai döntéshozóknak. Surányi Évával közösen kidolgozta és elvégezte a 2002-ben indult Országos Oktatási Integrációs Hálózat (OOIH) teljes hatásvizsgálatát. Mivel a felkérés csak a program elindulása után találta meg őket, s így a randomizált kezelés elképzelhetetlen volt, a feladat ökonometriailag is kihívást jelentett, és az adatokat is az értékelőknek kellett előállítaniuk. A hatásértékelés során párosítási módszereket használtak. Eredményeik rámutattak, hogy az integrált gyermekcentrikus oktatás, megfelelő autonómiával párosítva, nemcsak a hátrányos helyzetű, de a jobb családi háttérű gyermekeknek is előnyt jelenthet (Kézdi–Surányi [2008], [2009]).

Kézdi Gábor 2011-ben elvállalta a Munkaerőpiaci Tükör Közelkép részének szerkesztését Foglalkoztatáspolitikai programok hatásvizsgálata címmel. Ebben jelent meg – több más elemzés mellett – A programok hatásvizsgálatának módszertana című tanulmánya is (Kézdi [2011]). Ez a fejezet talán az első olyan írása, amikor személyes oktatás helyett igyekezett a tömegeket (az olvasókat) tanítani. Az írás mindenféle technikai részletek nélkül ad rövid áttekintést a hatásvizsgálati módszerekről. Úgy mutatja be a különböző hatásvizsgálati módszereket, valamint azt, hogy ezek hogyan kezelik a hatásvizsgálatok alapvető problémáját, hogy az is megérthesse, aki nem részesült semmiféle ökonometriai képzésben.

A most megjelenő írások között Adamecz-Völgyi Anna Oktatási reformok hatása kérdőíves adatokon című tanulmánya egyszerre demonstrálja a hatáselemzés fontosságát és az adatok alapos megértésének szükségességét. A kötelező iskolázottság hatását gyakran vizsgálják szakadáros regresszió segítségével, ahol az éppen érintett kohorszok jövedelmét hasonlítják az éppen nem kezelt kohorszok kimeneti változóhoz. Mivel azonban az ilyen típusú elemzéseket gyakran kérdőíves adatok segítségével végzik, az eredmények érvényességét befolyásolhatja a mintavételi eljárás és az, hogy kik vesznek részt az adatfelvételben. Adamecz-Völgyi erre mutat példát annak az 1947-es angliai reformnak az elemzésével, amely 14 évről 15 évre emelte az iskolakötelezettség korhatárát Angliában.

A fentiekén túl Kézdi Gábor számos más hatáselemzést is készített. Például Kertesi Gáborral közösen vizsgálták az óvodáztatási támogatás hatását az óvodai részvételre (Kertesi–Kézdi [2012], [2014]), míg Simonovits Gáborral és Kardos Péterrel egy *online* szempontváltató (*perspective-taking*) játék hatását vizsgálták fiatalok előítéletességére egy randomizált kísérlet segítségével (Simonovits és szerzőtársai [2018]). Az utóbbi kutatás inspirálta Simonovits Gábor és Simonovits Borbála Csökkenthető-e a diszkrimináció a megosztáson alapuló gazdaságban? című tanulmányát, amely egy Magyarországon egyedülálló hatáselemzés segítségével vizsgálja a roma fogyasztókat ért diszkriminációt. Egy telekocsis platformon végzett randomizált kísérlet segítségével a szerzők megmutatják, hogy fiktív roma etnikumú utasok jelentkezését sokkal nagyobb valószínűséggel utasítják el a sofőrök, még akkor is, ha azok más (megfigyelhető) tulajdonságaikban nem különböznek nem roma társaiktól. A tanulmány azt is bemutatja, hogy a magasan képzett roma utasokkal szembeni diszkrimináció mértéke jelentősen csökkenthető egy rövid videóklip bemutatásával, amelynek célja a romaellenes előítéletek csökkentése.

Zárószó

Kézdi Gábort az adatok és a tanítás szeretete, valamint az a cél, hogy hatással lehessen a következő generációkra, és tudásával jobbra tegye a világot, vezette végül ahhoz, hogy Békés Gáborral közösen hozzáfogtak egy modern adatelemzés-tankönyv megírásához (*Békés–Kézdi* [2021]). A könyv 2021 tavaszán jelent meg, néhány hónappal Kézdi Gábor halála előtt. Ez a könyv az ő hangján szól, és nagyon sok mindent tartalmaz abból, amit fontosnak gondolt. Bemutatja az adatok keletkezéséről és kezeléséről (1. rész) a regressziós elemzéseken (2. rész) és a modern adatfeltáró technikákon (3. rész) keresztül egészen az oksági, hatásvizsgálati módszerekig (4. rész) mindazt, amit addig az óráin és előadásain tanulhattunk tőle. A tankönyv hiánypótló jellegét több vezető közgazdász – többek között Joshua Angrist (Massachusetts Institute of Technology), Nicolas Bloom (Stanford University), David Card (University of California, Berkeley), Kerwin K. Charles (Yale School of Management), John Van Reenen (London School of Economics) – ajánlása tanúsítja.

Ez a különszám is tisztelgés az emléke előtt. Olyan kutatók, volt kollégák, társszerzők és tanítványok írtak bele, akik sokat köszönhetnek Kézdi Gábornak. A tanulmányok kiválogatásakor igyekeztünk minél szélesebb palettáját befogni azon témáknak, amelyekkel foglalkozott. A szerzők mellett, akik nemcsak hogy vállalták a rendkívül szűk határidőket, de mindannyian kiemelkedő minőségű tanulmányokkal járultak hozzá a különszámhoz, szeretnénk köszönetet mondani többek között *Bárdits Annának, Békés Gábornak, Elek Péternek, Hajdú Gergelynek, Hudomiet Péternek, Kreif Noéminek, Márk Lilinek, Medgyesi Mártonnak, Molnár Tímea Laurának, Muraközy Balázsnak, Péter Anna Noéminek, Pető Ritának, Reizer Balázsnak, Telegdy Álmosnak, Varga Júliának és Vincze Jánosnak*, akik a lektori feladatok ellátásában vettek részt. A magyar empirikus társadalomtudományi kutatás egyik legkiemelkedőbb alakjától búcsúzunk ezzel a kötetrel, akinek a hatása tudományos és tanítói munkájának, adatgyűjtésének, valamint sok-sok tanítványának és munkatársának köszönhetően örökre velünk marad.

Horn Dániel és Lindner Attila
szerkesztők

Hivatkozások

- BÉKÉS GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2021]: *Data Analysis for Business, Economics, and Policy*. Cambridge University Press, Cambridge, UK–New York.
- BOUND, J.–GROEN, J.–KÉZDI GÁBOR–TURNER, S. [2004]: Trade in university training: cross-state variation in the production and stock of college-educated labor. *Journal of Econometrics*, Vol. 121. No. 1–2. 143–173. o. <https://doi.org/10.1016/j.jeconom.2003.10.012>.
- HAJDU TAMÁS–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2014]: Roma fiatalok a középiskolában: beszámoló a Tárki Életpálya-felvételeinek 2006 és 2012 közötti hullámaiból. *Budapesti Munkagazdasági Füzetek*, No. 7. Budapesti Corvinus Egyetem – MTA KRTK KTI.

- HAJDU TAMÁS–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2019a]: Inter-Ethnic Friendship and Hospitality between Roma and non-Roma Students in Hungary: The Role of Exposure and Academic Achievement. *The B. E. Journal of Economic Analysis and Policy*, Vol. 19. No. 1. 20170289. <https://doi.org/10.1515/bejeap-2017-0289>.
- HAJDU TAMÁS–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2019b]: Health Differences at Birth between Roma and non-Roma Children in Hungary: Long-run Trends and Decomposition. *Population and Development Review*, Vol. 45. No. 3. 631–657. o. <https://doi.org/10.1111/padr.12276>.
- HAJDU TAMÁS–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2019c]: Parental Job Loss, Secondary School Completion and Home Environment. *Acta Oeconomica*, Vol. 69. No. 3. 393–423. o. <https://doi.org/10.1556/032.2019.69.3.4>.
- HAJDU TAMÁS–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2021]: Ethnic segregation and inter-ethnic relationships in Hungarian schools. *Journal For Research And Debate*, Vol. 4. No. 11. 1–6. o. https://doi.org/10.17899/on_ed.2021.11.5.
- HUDOMIET PÉTER–KÉZDI GÁBOR–WILLIS, R. J. [2011]: Stock market crash and expectations of American households. *Journal of Applied Econometrics*, Vol. 26. No. 3. 393–415. o. <https://doi.org/10.1002/jae.1226>.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [1996]: Cigány tanulók az általános iskolában (Helyzetfelmérés és egy cigány oktatási koncepció vázlata). *Educatio Füzetek*, No. 3.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [1998]: A cigány népesség Magyarországon (Dokumentáció és adattár). Socio-typo, Budapest.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [1999]: A cigány népesség lélekszáma Magyarországon a kilencvenes évek elején, Megjelent: *Kemény István* (szerk.): *A cigányok Magyarországon*. MTA, Budapest, 45–72. o.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2005a]: Általános iskolai szegregáció, I. rész. Okok és következmények. *Közgazdasági Szemle*, 52. évf. 4. sz. 317–355. o.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2005b]: Általános iskolai szegregáció, II. rész. Az általános iskolai szegregálódás folyamata Magyarországon és az iskolai teljesítménykülönbségek. *Közgazdasági Szemle*, 52. évf. 5. 462–479. o.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2009]: Általános iskolai szegregáció Magyarországon az ezredforduló után. *Közgazdasági Szemle*, 56. évf. 11. sz. 959–1000. o.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2010]: Iskolázatlan szülők gyermekei és roma fiatalok a középiskolában. Beszámoló az Educatio Életpálya-felmérésének 2006 és 2009 közötti hullámaiból. Megjelent: *Kolosi Tamás–Tóth István György* (szerk.): *Társadalmi Riport*. Társasági, Budapest, 371–407. o.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2011a]: The Roma/Non-Roma Test Score Gap in Hungary. *The American Economic Review*, Vol. 101. No. 3. 519–525. o. <https://doi.org/10.1257/aer.101.3.519>.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2011b]: Roma employment in Hungary after the post-communist transition. *Economics of Transition and Institutional Change*, Vol. 19. No. 3. 563–610. o. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0351.2011.00410.x>.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2012]: Az óvodáztatási támogatásról. Egy feltételekhez kötött készpénz-támogatási program értékelése. *Közgazdasági Szemle*, 59. évf. 10. sz. 1045–1085. o.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2013]: School segregation, school choice, and educational policies in 100 Hungarian towns. *Budapesti Munkagazdasági Füzetek*, 12. sz. Budapesti Corvinus Egyetem – MTA KRTK KTI.

- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2014]: The kindergarten attendance allowance in Hungary – Evaluation of a conditional cash transfer program. *Acta Oeconomica*, Vol. 64. No. 1. 27–49. o. <https://doi.org/10.1556/AOecon.64.2014.1.2>.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR [2016]: On the test score gap between Roma and non-Roma students in Hungary and its potential causes. *Economics of Transition and Institutional Change*, Vol. 24. No. 1. 135–162. o. <https://doi.org/10.1111/ecot.12076>.
- KÉZDI GÁBOR [1999]: A roma fiatalok középiskolai továbbtanulása. Megjelent: *Kemény István* (szerk.): *A cigányok Magyarországon*. MTA, Budapest, 217–229. o.
- KÉZDI GÁBOR [2004]: Robust standard error estimation in Fixed-Effects panel models. *Statisztikai Szemle*, 82. évf. Különszám, 95–116. o.
- KÉZDI GÁBOR [2011]: A programok hatásvizsgálatának módszertana. Megjelent: *Fazekas Károly–Kézdí Gábor* (szerk.): *Munkerőpiaci Tükör*, 2011. MTA KRTK KTI, Budapest, 54–71. o.
- KÉZDI GÁBOR–SURÁNYI ÉVA [2008]: Egy sikeres iskolai integrációs program tapasztalatai – A hátrányos helyzetű tanulók oktatási integrációs programjának hatásvizsgálata 2005–2007. Kutatási összefoglaló. *Educatio Társadalmi Szolgáltató Kht.*, Budapest.
- KÉZDI GÁBOR–SURÁNYI ÉVA [2009]: A Successful School Integration Program. An Evaluation of the Hungarian National Government’s School Integration Program, 2005–2007. Roma Education Fund.
- KÉZDI GÁBOR–WILLIS, R. J. [2014]: Expectations, Aging and Cognitive Decline. Megjelent: *Wise, D. A.* (szerk.): *Discoveries in the Economics of Aging*. University of Chicago Press, 305–337. o.
- KÉZDI GÁBOR–WILLIS, R. J. [2011]: Household Stock Market Beliefs and Learning. National Bureau of Economic Research, NBER Working Papers, No. 17614.
- KÉZDI GÁBOR–HAHN, J.–SOLON, G. [2002]: Jackknife minimum distance estimation. *Economics Letters*, Vol. 76. No. 1. 35–45. o. [https://doi.org/10.1016/S0165-1765\(02\)00016-2](https://doi.org/10.1016/S0165-1765(02)00016-2).
- SIMONOVITS GÁBOR–KÉZDI GÁBOR–KARDOS PÉTER [2018]: Seeing the World Through the Other’s Eye: An Online Intervention Reducing Ethnic Prejudice. *American Political Science Review*, Vol. 112. No. 1. 186–193. o. <https://doi.org/10.1017/S0003055417000478>.